

Масюк Д. В.

ПРАВОВЫ СТАТУС ЖАНЧЫНЫ Ё ШЛЮБНА-СЯМЕЙНАЙ СФЕРЫ Ё РАННІ САВЕЦКІ ПЕРЫЯД

*Масюк Дар'я Вячаславаўна, студэнтка 4 курса Беларускага
дзяржаўнага ўніверсітэта, г. Мінск, Беларусь,
dariamasyk11@gmail.com*

Навуковы кіраўнік: канд. юрыд. навук, дацэнт Арлоўская А. І.

Разам з крахам Расійскай імперыі прыйшоў канец і патрыярхальнаму строю. Гаворка ідзе не толькі аб тыповых адносінах, якія замацоўваў звод законаў Расійскай імперыі, дзе жонка павінавалася свайму мужу, была ё поўнай паслухмянасці да яго, дагаджала ва ўсім. Увогуле, на першых этапах пасля рэвалюцыі 1917 г. мы вядзем гаворку пра максімальную свабоду, спробу савецкай улады калі не скасаваць сям'ю, то звесці яе значэнне да мінімуму.

Прааналізуем спачатку ідыялагічную складаючую гэтых змен. Напрыклад А. Калантай, якая некаторы час з 1920 г. займала пасаду загадчыцы жаночым аддзелам ЦК УКП(б) выступала супраць легальнага шлюбу як формы. Таму яе думкі фарміравалі і «палітыку партыі». Важнай фігурай у БССР, уплываўшай на вырашэнне «жаночага пытання», была С. Шамардзіна, якая ўзначальвала жаночы аддзел ЦК КП(б)Б адначасова з А. Калантай. Так, Шамардзіна выступала за роўнасць, грамадзянскі шлюб, разводы, а таксама абарты. Размова шла пра статус «новай жанчыны» – вольнай і неабмежаванай сямейнымі адносінамі.

Засяродзім увагу на наступным: нават першыя дэкрэты савецкай улады пачалі закладаць аснову для развіцця шлюбна-сямейных адносін новага тыпу, якія юрыдычна рабілі жанчыну роўнай з мужчынай у правах. Напрыклад, 18 снежня 1917 г. выдадзены дэкрэт «Аб грамадзянскім шлюбе, аб дзецях і аб увядзенні кніг грамадзянскага стану», дзе замацоўвалася, што прызнаюцца толькі шлюбы, зарэгістраваныя савецкімі органамі ўлады, а царкоўны шлюб аб'яўляецца прыватнай справай.

Далей быў дэкрэт «Аб скасаванні шлюбу». Так, дзякуючы гэтаму дэкрэту, працэдура разводу была максімальна спрошчана. Для скасавання шлюбу дастаткова стала заявы ё суд і жадання аднаго з супругаў спыніць адносіны. Аднак, пасля абвяшчэння гэтага дэкрэта колькасць разводаў маментальна ўзрасла. Гэта на самой справе былі акты, якім не было аналогу ё тагачасных Еўропе і ЗША. Нідзе больш у свеце жанчынам не надавалася столькі правоў і магчымасцей у кіраванні сваім жыццём. Можна гаварыць аб тым, што новы прававы статус жанчын быў такой жа рэвалюцыяй, як і самі падзеі 1917 г.

Існуе меркаванне, нібыта пасля лютаўскай рэвалюцыі жанчыны прызнаваліся агульнай маёмасцю, паколькі існаваў ленінскі дэкрэт. Але гэта не зусім так. Гісторыкі вядуць размову пра лакальныя акты. Самы знакаміты з іх дэкрэт Уладзімірскага саўдэпа «Аб разняволенні жанчын» і парадзіў

недаразуменні. Згодна гэтаму дэкрэту, з 1 сакавіка 1918 г. у горадзе Уладзіміры адмяняецца прыватнае права на валоданне жанчынамі, кожная дзяўчына абавязана быць зарэгістравана ў «Бюро вольнага каханьня» і «мець права выбіраць сабе сярод мужчын ад 19 гадоў да 50 часовага сужыцеля-таварыша». Адзначым, што савецкая ўлада пачала актыўна рэагаваць на публікацыі «дэкрэта» і яго варыяцый – аж да закрыцця газет.

Насупраць, вельмы рэальным быў дэкрэт аб дазваленні медыцынскіх абортаў па жаданні жанчыны. Такім чынам, савецкія краіны сталі першымі краінамі свету, якія дазволілі жанчынам штучнае перапыненне цяжарнасці ў медыцынскіх установах без абмежаванняў. Факт безомоўных рэпрадуктыўных правоў жанчыны – неспрачальны.

Вядома, фундамент савецкай палітыкі ў галіне шлюбна-сямейных адносін замацаваў Кодэкс РСФСР 1918 г. аб актах грамадзянскага стану, шлюбным, сямейным і апякунскім праве (далей – Кодэкс 1918 г.), які дзейнічаў таксама і на тэрыторыі БССР.

Кодэкс юрыдычна замацоўваў свецкі характар сямейных адносін, прызнаючы выключнае права ЗАГСаў рэгістраваць шлюбы, поўнасьцю нівіліраваў ролю рэлігійнага саюзу, надзяляў жанчын і мужчын роўнымі правамі ў сямейнай сферы, абвешчаў раздзельную маёмасць. Таксама шлюб дазваляў абіраць любое прозвішча.

Аналізуючы прававы статус жанчыны ў сямейна-шлюбных адносінах пасля рэвалюцыі, можна сфармуляваць наступныя высновы.

Сацыялістычныя ідэі ранняга савецкага перыяду стварылі не толькі новы палітычны строй, але змянілі сацыяльнае жыццё і звыклыя ролі.

Жанчына атрымоўвала адрозна новы прававы статус у сямейных праваадносінах. Яна была самастойным суб'ектам права. Можна выдзяліць шэраг правоў, якія складалі прынцыпова новы статус савецкай жанчыны. Гэта права на развод, свецкі, але законны характар шлюбу, права на аборт.

Кодэкс 1918 г. юрыдычна замацаваў і іншыя правы: абвешчаў канчаткова свецкі шлюб, дазваляў абіраць прозвішча, адзначаў роўнасць супругаў у выхаванні дзяцей, адмаўляў агульную маёмасць.

Адметным вектарам ранняй савецкай палітыкі было тое, што яна імкнулася да абсалютнай роўнасці ва ўсім: ад палітыкі да сям'і. Можна гаварыць аб тым, што заканадаўства ранняга савецкага перыяду было сапраўды інавацыйным. Вядома, не ўсе ідэі рэвалюцыянераў і рэвалюцыянерак знайшлі ўвасабленне ў законах, а многія канцэпцыі апынуліся правальнымі, усё ж большасць імкненняў і мэт была дасягнута. Улада сапраўды вырашыла «жаночае пытанне», даруючы абсалютна новы прававы статус савецкай жанчыне.